ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВВЕДЕННЯ ІНСТИТУТУ МИРОВИХ СУДІВ В УКРАЇНІ

Автеньєва Ольга Ігорівна
аспірантка кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Інститут мирових судів успішно функціонує у багатьох зарубіжних країнах в якості одного із альтернативних способів врегулювання спорів, а також зменшення навантаження на суди загальної юрисдикції.

Однією з ключових ознак мирових судів є участь місцевого населення у їх формуванні. Деякі дослідники зокрема вважають, що відсутність відповідальності суддів перед територіальними громадами є однією з головних причин неефективності діючих місцевих судів [9, с.4]. Розширення участі народу у формуванні судової системи та здійсненні правосуддя спричинить зростання довіри з боку населення до суддів, оскільки громадяни відчуватимуть свій зв'язок, власний внесок у розбудову системи правосуддя, а, відповідно, й відповідальність за її дієвість.

Втім, вказана ідея може бути безперешкодно реалізована лише в теорії. Потрібно взяти до уваги декілька проблемних моментів. По-перше, різноманітність моделей та підходів до мирової юстиції, які можуть бути запроваджені в Україні. По-друге, законодавчі перепони у їх реалізації.

Мирові суди можна поділити на три моделі (типи) залежно від їх місця в державі. Перша модель передбачає автономність та незалежність мирових судів від держави та територіальної громади, що вирішують спори шляхом примирення та медіації [11, с.13]. Запровадження такої моделі видається нам сумнівною: вона не потребує атрибуту мирової юстиції, процедури примирення та медіації успішно застосовуються і поза цією моделлю.

Друга модель мирового суду є державницькою, за якою мирові суди мають бути у складі системи державних судів [11, с.15].

Державницька концепція як така, що передбачає створення та функціонування мирових судів у межах судової системи України, переважно підтримується в українській науковій літературі [25, с.175–179] та втілюється в наступних положеннях:

1) мирові суди (в особі мирових суддів) мають бути суб'єктом судової влади і належати до системи судів загальної юрисдикції, зокрема функціонувати як суди першої інстанції паралельно із місцевими судами, проте

©Автеньєва О.І.

в законодавстві має бути визначено такі їх особливості:

а) формування суддівського корпусу. Ми підтримуємо позицію, за якою обрання мирового судді має здійснюватися безпосередньо населенням, що забезпечить його авторитет і незалежність від місцевих органів державної влади й управління, а також участь і контроль населення у формуванні судових кадрів [21,с.5];

б) підсудності справ. До підсудності мирових суддів в Україні пропонували віднести, наприклад, справи приватного обвинувачення, [19,с.30-32], справи щодо кримінальних проступків [16, с.222], цивільні справи з невеликою ціною позову (наприклад, до 5000 грн.) [16, с.344]; деякі інші цивільні справи (майнові між подружжями; спори щодо добросусідства; захист честі та гідності й ін.) тощо [24, с.10–12];

в) процесуального порядку вирішення справ, порядку оскарження рішень. Зокрема, як цивільні, так і кримінальні справи в межах мирового судочинства мають розглядатись за спеціальними правилами, що забезпечують більш спрощений та прискорений розгляд таких справ, а також активне застосування процедур примирення як альтернативи [23, с.8; 22, с.12]. Щодо порядку оскарження рішень мирових судів, то у зарубіжних державах існують різні моделі такого оскарження, в деяких країнах рішення таких судів є остаточними та оскарженню не підлягають [30]. Ми підтримуємо точку зору, за якою апеляційною інстанцією для рішень мирових судів в Україні мали б стати апеляційні загальні суди, а не місцеві. [20]

г) порядку фінансування (за рахунок державного або місцевого бюджету). Саме неврегульованість питань матеріально-організаційного забезпечення діяльності мирових суддів є одною з найсерйозніших проблем мирової юстиції у федеративних державах: мирові суди є одночасно судами суб'єктів федерації та судами загальної юрисдикції в межах федеральної судової системи. У зв'язку із цим виникає питання, за рахунок якого бюджету мають утримуватись мирові суди, гарантуватись їх діяльність [28]. Крім того, суб'єкти федерації встановлюють різні нормативи кадрового та матеріально-технічного забезпечення мирових суддів, по-різному вирішуються питання охорони судових дільниць, навчання та підвищення кваліфікації, наповнення штату помічників тощо. Відповідно, гарантії незалежності, недоторканності, матеріального забезпечення та соціального захисту мирових суддів у таких державах не діють у повному обсязі [18, с.251].

2) мирові суди мають діяти від імені держави й виконують свої обов'язки на професійній основі, на них поширюються правові гарантії незалежності, самостійності та недоторканності суддів [7, с.60]. Ці гарантії, обов'язково мають поширюватись і на мирових суддів задля запобігання тієї ситуації, що існує у федеративних державах.

Стосовно можливості та доцільності запровадження подібної моделі в Україні, зазначимо, що відсутність значних бюджетних накопичень у місцевих

©Автеньєва О.І.

бюджетах спричинить ситуацію, аналогічну тій, що описана вище. Втім, не можна не відзначити перевагу, притаманну цій моделі порівняно із наступною, - мирові суди є складовою державної системи судів, хоч і зі специфічним порядком формування суддівського складу, що вирішує проблему виключності судів як органів, уповноважених здійснювати правосуддя.

Третя модель є громадською, за якою мировий суд є елементом місцевого самоврядування, однак при цьому є позасудовим способом вирішення спору, за яким мирові судді мають обиратись з місцевого населення, працюють на безоплатній основі та вирішують спори не лише на підставі закону, а й на засадах моралі та народної справедливості, з метою примирення сторін. [11, с.18]. На нашу думку, таку модель також важко назвати ефективною, оскільки вона являє собою аналог третейського суду зі спеціальним порядком формування. Крім того, не слід забувати про фінансово-організаційне забезпечення такої позасудової форми вирішення спору, яке знову ж таки може стати непосильним тягарем для місцевого бюджету. Загалом, ця модель може повторити «сумну» долю юридичної конструкції, передбаченої главою 25 Земельного кодексу України про вирішення деяких земельних спорів органами місцевого самоврядування, що частіше за все зробити не вдається через відсутність законодавчого регулювання, а також неможливість звернення рішення земельної комісії до виконання, і врешті-решт спір опиняється на розгляді суду [14, с.286].

Проте варто зауважити, що більшість прихильників запровадження мирових судів вважають, що громадська модель якщо і може бути застосована, то у тимчасовому вимірі. Декларована проектом закону «Про мирових суддів територіальних громад» 2008 року модель мирових суддів як альтернативного способу врегулювання спорів у системі місцевого самоврядування також розглядалась її авторами як проміжний варіант, що в майбутньому (після внесення змін до Конституції України) мав слугувати підґрунтям для впровадження мирових судів у судову систему. Інші дослідники, зокрема і С.В. Прилуцький, В.М. Кампо тощо, висловлювали бачення перспектив мирового суду як громадського в ракурсі поступового переходу до мирових судів у межах державної судової системи [11, с.26; 16, с.268].

Як зазначає С.В. Прилуцький, територіальна віддаленість судів першої ланки від населення (передусім сільського), перевантаженість місцевих суддів провадженнями різного характеру та складності, відсутність чітких нормативів їх навантаження негативно позначаються і на швидкості проведення судочинства, і на його якості. За таких умов суддівська діяльність часто перетворюється на рутину й бездушний бюрократизм, а люди залишаються без належного та доступного судового захисту. Тому, як підсумовує правознавець, кардинальних змін в організації та діяльності судової системи передусім потребують місцеві суди [16, с. 18].

Тому ми підтримуємо точку зору вченого, згідно з якою мировий суд має

©Автеньєва О.І.

формуватися органами місцевого самоврядування, проте входити до державної судової системи. Причому сформований він має бути відповідно до умов правової дійсності на місцях. Так, на думку С. В. Прилуцького, найбільш правильним є обрання мирових суддів місцевими радами, за поданням адвокатських об'єднань, спілок юристів тощо [16, с. 344]. Подібну модель створення мирових судів запропоновано розробниками законопроекту «Про мирових суддів територіальних громад», згідно з яким мирових суддів слід обирати на сесіях рад шляхом таємного голосування депутатів відповідної ради [16, с.347].

Так, провідники судової реформи 1864 р. у Російській імперії запозичили із зарубіжних доробків лише деякі загальні принципи судової організації, а система виборів мирових суддів, їх фінансування, вимоги до них, компетенція визначались безпосередньо з урахуванням вимог часу та поточної соціально-правової ситуації [8, с.77]. Причому, знову ж таки за аналогією із даною реформою, відправною тезою у законопроектній роботі має бути судження, що якість здійснення правосуддя залежить більше від гідності суддів, ніж від досконалості законів. Тому одним з головних завдань законодавства був пошук способів залучення до служби у судовому відомстві і утриманні у цій галузі осіб, гідних носити високе звання мирових суддів. Більше того, реформа здійснювалась з урахуванням місцевих особливостей окремих губерній [17, с.139-140], отже, враховуючи, що така реформа є місцевою, в Україні варто було б прораховувати вплив тих чи інших тонкощів ментальності, соціального, економічного стану у регіонах при впровадженні інституту мирової юстиції. Останньою і, напевно, найголовнішою засадою такої реформи має стати воля громад, спрямована на створення та функціонування мирових судів, оскільки саме громади виступають у даному випадку гарантом незалежності мирових суддів, обираючи їх та довіряючи їм вирішення спорів між громадянами.

Відповідно, оскільки ми вважаємо, що формування системи мирової юстиції має здійснюватися під егідою місцевих громад, найбільш оптимальним було б поєднання державницької та громадської моделі. Так, мирові суди мають формуватися за ініціативою та участю громад, однак при цьому входити до судової системи України.

Водночас зазначений вище порядок обрання мирових суддів місцевими громадами не позбавлений недоліків. Потенційним недоліком виборів мирових суддів місцевими радами може стати також нездатність висококваліфікованих спеціалістів у сфері права скласти гідну конкуренцію в передвиборчій агітаційній компанії досвідченим політтехнологам, які будуть спроможні проштовхнути в омріяне крісло мирового судді зручного для певних політичних сил чи окремих впливових осіб фігуранта. На противагу виборності мирових суддів (населенням чи радами), усе більшого поширення набуває підхід, прихильники якого пропонують формувати суддівський корпус мирової юстиції шляхом призначення кандидатів на відповідні посади різними органами

©Автеньєва О.І.

та представниками різних гілок влади. Так, у юридичній літературі зазначалося, що порядок призначення мирових суддів законодавчими органами, через депутатський корпус, не вимагає великих матеріальних витрат і дозволяє в нетривалі терміни сформувати корпус мирових суддів [20, с.109-110].

У науковій літературі існує величезне різноманіття думок щодо способів та моделей формування суддівського корпусу у мирових судах. А.С. Цибуляк-Кустевич виділяє наступні способи формування суддівського корпусу мирової юстиції: 1) виборний – поетапна процедура висунення кандидатур, проходження ними перевірки рівня професійної підготовки (у випадку наявності освітнього цензу), їх обговорення та голосування за них відповідними суб'єктами; 2) призначуваний – поетапна процедура висунення кандидатур, проходження ними перевірки рівня професійної підготовки (у випадку наявності освітнього цензу) і прийняття рішення про призначення на посаду; 3) комбінований – поетапна процедура, що органічно поєднує складові елементи виборності та призначуваності мирових суддів [20, с.111].

На перший погляд, очевидно, що при формуванні суддівського корпусу мирових судів перевагу слід надати саме комбінованому способу. Однак складність визначення оптимальної процедури наділення повноваженнями мирових суддів України зумовлено тим, що необхідно врахувати та поєднати низку обставин: 1) вирішення питання щодо обов'язковості проходження кандидатами в мирові судді перевірки рівня професійної підготовки; 2) максимальне спрощення мирового судочинства, що має бути реалізовано без шкоди якості здійснення правосуддя такими судами; 3) необхідно обрати оптимальне співвідношення виборного та призначуваного порядків у процесі наділення мирових суддів повноваженнями.

Отже, для забезпечення балансу між необхідністю перевірки рівня професійної підготовки кандидата в мирові судді й раціональністю всебічного спрощення різних сторін її організації та діяльності, у тому числі формування суддівського корпусу, доцільно запровадити лише відбірковий іспит, під час якого, відповідно до чинного законодавства здійснюється оцінка рівня загальних теоретичних знань у галузі права [20, с.112].

Як вказує С.В. Прилуцький, офіційне повідомлення про те, що з'явилася вакансія на посаду судді, має бути загальнодоступним для всієї громадськості даної місцевості. За таких умов усі бажаючі, які відповідають кандидатському цензу, повинні мати змогу звернутися із заявою про призначення їх на посаду судді [16, с. 189]. Крім того, загальнодоступною для регіону (області), у якому кандидат на посаду мирового судді має намір працювати (якщо таке відомо), а також, у якому прожив більшу частину свого життя та у якому пропрацював більшу частину своєї професійної діяльності, має бути і інформація стосовно осіб, які пройшли відбірковий іспит та відносно яких здійснюється спеціальна перевірка.

Щодо необхідності розроблення комбінованого способу формування

©Автеньєва О.І.

мирової юстиції вважаємо доцільним звернути увагу на твердження С. В. Прилуцького про те, що однією з гарантій аполітичності при формуванні судової влади можуть бути публічні громадські обговорення кандидатів до їх призначення, тобто так звані місцеві референдуми, результати яких повинні прямо впливати на призначення та обрання суддів. Організація таких заходів повинна покладатись на кваліфікаційні комісії суддів, яким усебічно повинні сприяти органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. У такий спосіб громада зможе як підтримати належного суддю перед його безстроковим обранням, так і висловити недовіру судді, який себе скомпрометував [16, с. 190].

Однак на сьогодні, на жаль, упровадження виборного елементу формування суддівського корпусу має серйозні перешкоди, що дає підстави констатувати, що це радше погляд у майбутнє, ніж найближча перспектива. Ці перешкоди можна умовно поділити на фінансові (необхідність додаткових видатків на організацію обговорень, друк та опрацювання бюлетенів тощо) та ментальні. Крім того, недовіра до судової влади та до будь-яких виборчих процесів, зневіра в можливість «бути почутими» та отримати реальні покращення після виборів, тобто правовий песимізм, – не втілює сподівань, що громадяни наважаться висловити свої заперечення проти тієї чи іншої кандидатури. Ментальна криза стосується й іншого чинника. Багаторічна «традиція» провладних структур фальсифікувати результати будь-яких волевиявлень громадян з метою задоволення власних інтересів також не вселяє надії в те, що нині виборний елемент формування корпусу мирових суддів може бути цінним та якісним інструментом розбудови правової держави. Радше стане ще одним способом відмивання бюджетних коштів. Тому наступні пропозиції ми сформулювали на перспективу.

Отже, підтримуючи думку А.С. Цибуляк-Кустевич, вважаємо за доцільне замість спеціальної підготовки та здачі кваліфікаційного іспиту впровадити відбір кандидатів на посаду мирового судді за людськими та діловими якостями на місцевому рівні, завданням якого визначити виявлення серед претендентів, які успішно пройшли відбірковий іспит, тобто кваліфікованих за фаховим рівнем, найдостойніших кандидатів. Участь у процесі «оцінки кандидата» всієї громади (як базового рівня адміністративно-територіального устрою) видається більш раціональною. І хоча в такому разі, здавалося б, може виникнути небезпека, що внаслідок тісних родинних, дружніх чи інших зв’язків із мешканцями відповідної громади є шанс негативного впливу, так званого «кумівства», що, на перший погляд, зведе нанівець зміст неупередженості в організації та проведенні обговорень кандидатів у судді [20, с.120-121].

Концепцію мирової юстиції має бути детально пропрацьовано у нормативному та організаційному вимірі. Так, судову реформу 1864 року у Російській імперії, якою було запроваджено мирові суди, обговорювали та готували чотири роки [17, с.140]. Не ставлячи за мету у даному дослідженні

©Автеньєва О.І.

сконструювати повноцінну модель мирового суду в Україні, як ми її бачимо, спробуємо висвітлити деякі її характеристики, обумовлені децентралізацією.

Передусім утворення мирових судів на місцевому рівні має бути правом, а не обов'язком громади. Відомо, що соціальна активність населення у тих чи інших місцевостях значно різняться від регіону до регіону, а це має вирішальне значення для формування корпусу мирових суддів, адже вони мають передусім користуватись довірою місцевої спільноти. Приблизно це має виглядати таким чином: певна кількість осіб з громади (що має стати первинною одиницею у системі адміністративно-територіального устрою України) може звернутись до відповідної місцевої ради із клопотанням про створення мирового суду. Надалі мировий суд має бути створений за процедурами та стандартами, встановленими на законодавчому рівні.

Особливо регламентованими мають бути процедури, що регулюють підготовку до безпосередньо обрання мирових суддів. Тому одним з головних завдань реформи був пошук способів залучення до суддівства осіб, гідних бути мировими суддями [17, с.139].

Крім зазначених процедур, регулюватись на рівні закону мають питання організаційно-фінансового забезпечення. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування свідчить про те, що внаслідок децентралізації зміцнюються матеріальні та фінансові основи місцевого самоврядування. [10, с.307].

Також вище вже згадувалось про гарантії незалежності мирових суддів, які мають діяти так само, як і гарантії незалежності суддів в державних судах. Звісно, підтримка та довіра громади самі по собі виступають гарантією незалежності мирових суддів, однак гарантії, закріплені у законодавстві про судоустрій, обов'язково мають поширюватись і на мирових суддів.

Узагальнюючи наукові пропозиції щодо віднесення тих чи інших категорій спорів до підвідомчості мирових судів, найпоширенішою позицією є передача до неї нескладних цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Такий підхід є надто узагальненим та вимагає деталізації.

Починаючи із цивільних справ, що можуть бути передані до розгляду у мирових судах, то такими можуть бути нескладні справи з невеликою ціною позову [16, с.344]; окремі категорії цивільних спорів, наприклад, майнові спори між подружжям; спори щодо добросусідства тощо [24, с.10–12]. На нашу думку, наведені пропозиції мають фрагментарний характер та потребують більш системного вигляду та аналізу.

Погоджуємось із тим, що основним критерієм щодо такого визначення має слугувати саме ціна позову з урахуванням рівня мінімальної заробітної плати. [20, с.140] Водночас викликає сумніви доцільність використання критерію «складності» цивільної справи. Європейський Суд з прав людини звертається до складності справи як одного з критеріїв визначення розумності строків судового розгляду, для оцінки якого звертається до фактів конкретної справи

©Автеньєва О.І.

без окреслення чітких меж складності [4]. Деякі орієнтири можна віднайти в практиці українських судів. Так, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначав, що при оцінці складності справи слід враховувати зокрема кількість учасників процесу; необхідність проведення експертиз та їх складність; необхідність допиту значної кількості свідків; участь у справі іноземного елемента та необхідність з'ясування і застосування норм іноземного права [5]. На нашу думку, критерій складності позбавлений необхідного ступеню конкретності для того, що розмежовувати підвідомчість цивільних спорів.

Стосовно визначення конкретних категорій спорів, яких можна законодавчо віднести до компетенції мирових судів, то такий підхід має більше недоліків, ніж переваг. На нашу думку, закон, процесуальний в тому числі, повинен мати максимально узагальнюючий характер та уникати казуальності, оскільки це створює ризик швидкого «старіння» закону та виникнення відповідних складнощів у його застосуванні.

Відповідно, на нашу думку, єдиним критерієм віднесення цивільних справ до підсудності мирових судів має слугувати ціна позову (для спорів майнового характеру). Власне, саме цей критерій закладений у визначення малозначності спорів у проекті Цивільного процесуального кодексу. Також і щодо спорів немайнового характеру можна було б передбачити право позивача обирати мировий суд чи місцевий суд на власний розсуд. Корисним також було б передбачити право позивачів за позовами майнового характеру, що перевищують встановлений мінімум, тобто не є малозначними, але не досягають певної суми, також обирати мировий суд чи місцевий окружний на власний розсуд. Наприклад, якщо спори, скажімо, на суму до 5 тис.грн розглядаються в імперативному порядку у мирових судах, то спори на суму від 5 до 10 тис. можуть розглядатись як в мирових, так і в окружних судах за вибором позивача.

Стосовно справ окремого провадження, то, безумовно, такі справи також мають розглядатись мировими судами. Як зазначав В.М. Аргунов, історія справ окремого провадження — це історія перерозподілу компетенції між судом та іншими державними органами, коли з тих чи інших причин стає неможливим або ускладненим розгляд певних справ іншими державними структурами, і вони передаються на розгляд суду [6, с.22]. Відповідно, передача справ окремого провадження до компетенції мирових судів не буде дивиною з огляду на динамічність змін у регулюванні окремого провадження за останні десятиліття. Втім, головним питанням є не закономірність такої передачі, а її доцільність та ефективність. Все ж таки, враховуючи завантаженість місцевих судів та професійність потенційних мирових суддів, розгляд справ окремого провадження у мирових судах матиме сенс. Причому, на нашу думку, знову ж таки особа повинна мати право обирати на власний розсуд чи звертатись їй до місцевого чи мирового суду із відповідною заявою.

©Автеньєва О.І.

Говорячи ж про справи наказного провадження, від яких, до речі, суди можуть відмовитись у майбутньому та передати їх до компетенції нотаріусів [29], то можливість особи ініціювати наказне провадження як у місцевому, так і мировому суді була б доцільною.

Неоднозначною є доцільність віднесення тих чи інших господарських спорів до підсудності мирових судів. Ми вважаємо, що критерій, запропонований вище для віднесення цивільних спорів до юрисдикції мирових судів, а саме малозначність спору в частині ціни позовних вимог (для спорів майнового характеру) та надання вибору позивачу у разі наявності спору немайнового характеру, цілком застосовний і до господарських спорів.

Звертаючись до питання підвідомчості мирових судів в частині кримінального судочинства, а також справ про адміністративні порушення, варто зазначити наступне. У науці висловлено чимало пропозицій щодо потенційного кола кримінальних справ, що можуть бути розглянуті мировим судом. Так, до підвідомчості мирових судів пропонують віднести справи приватного обвинувачення; кримінальні справи за статтями, за якими може бути призначено покарання у вигляді виправних робіт, штрафів чи позбавлення волі до трьох років, або за статтями, санкції яких не передбачають покарання у вигляді позбавлення волі або обмеження волі, а також штраф, який би не перевищував встановлених меж [25, с.177]; справи, які можуть бути закриті за примиренням сторін [19, с.30-32]; справи щодо кримінальних проступків [16, с.222] тощо. Стосовно справ про адміністративні правопорушення, то до підвідомчості мирових судів пропонують віднести усі справи про адміністративні правопорушення без уточнення категорій справ [16, с.226].

Ми вважаємо, що наведені пропозиції є безсистемними та у деякій мірі суперечливими. Спірною є орієнтація на кримінальні проступки, склад яких досі не визначений матеріальним правом. Власне, у матеріальному праві, причому як щодо кримінальних, так і щодо адміністративних правопорушень, ще не вирішено питання перекваліфікації діянь відповідно до Кримінального процесуального кодексу. Теоретично розгляд справ щодо кримінальних проступків та адміністративних правопорушень мировими судами, звісно, має оцінюватись позитивно. Але такий висновок все ж будується на абстрактному судженні, оскільки ні законодавство, ні практика не дали відповіді на те, яким чином ці правопорушення мають бути розмежовані та коли це має відбутись.

Стосовно віднесення до підвідомчості кримінальних справ за статтями із певними санкціями, то така практика існує у зарубіжних країнах. Наприклад, у Туреччині кримінальні мирові суди розглядають справи про злочини, що стосуються тюремного ув’язнення до двох років включно і судових штрафів, а також за запитом прокурора виносять рішення про застосування запобіжних заходів під час стадії розслідування [27]. В Ізраїлі мировий суд уповноважений розглядати кримінальні справи, що передбачають покарання до семи років позбавлення волі [26].

©Автеньєва О.І.

Втім, на нашу думку, все ж таки в основу розмежування підпідсудності мають бути закладені критерії тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, а не санкцій, передбачених за їх вчинення. Зробити це можна буде лише після внесення змін до матеріального кримінального та адміністративного законодавства, де будуть розмежовані склади адміністративних правопорушень, кримінальних проступків та злочинів. Стосовно справ за приватним обвинуваченням, а також тих, що можуть бути закриті за примиренням сторін, ми вважаємо, що після відповідного оновлення зазначеного матеріального законодавства це буде дублюванням положень щодо розмежування підвідомчості за тяжкістю правопорушень, оскільки саме цей критерій закладений в основу наведених інститутів.

Віднесення адміністративних спорів до підвідомчості мирових судів досі ніким не розглядалось у науці. Втім, це очевидно, оскільки відповідно до ч.5 ст.125 Конституції України з метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди. Крім того, розгляд спорів щодо оскарження дій чи рішень органів публічної влади не властивий самій природі мирової юстиції, тому адміністративні спори мають залишитись у підвідомчості адміністративних судів.

Враховуючи вище наведене, якщо на початкових етапах мирові суди можуть бути сформовані виключно на рівні громад, надалі вони мають бути включені до державної системи судів. При цьому неодмінно має бути дотримано порядок формування суддівського корпусу мирових судів. Стосовно підвідомчості мирових судів, то до неї слід віднести деякі цивільні та господарські справи залежно від ціни позову, справи про кримінальні проступки та адміністративні правопорушення.

Підсумовуючи, слід визнати, що запровадження мирових судів позитивно вплине на баланс всередині судової гілки влади та однозначно сприятиме розвантаженню місцевих судів, що безумовно потягне за собою покращення якості та підвищення ефективності правосуддя в Україні.

Використані джерела :

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВРУ. – 1996.– № 30.– с.131.

2. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80732-10

3. Проект Закону про мирових суддів територіальних громад від 10.10.2008 № 3291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3291&skl=7

4. Pélissier And Sassi v. France, App No 25444/94 [1999], ECHR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":["Pélissier And Sassi v.

©Автеньєва О.І.

France"],"documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER","CHAMBER"],"itemid":[
"001-58226"]}]

5. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14

6. Аргунов В.М. Специальные виды производства по защите нарушенного права и охраняемого законом интереса // Юрид. мир. – 1998. – С. 22.

7. Гетманцев О. В. Історичні та процесуальні аспекти створення і діяльності мирових судів в Україні / О. В. Гетманцев // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2004. – Вип. 236. Правознавство. – С. 58–62.

8. Горская Н.И. Земское собрание и мировой суд // Вопросы истории, - № 7. - Июль 2009. с. 76-85.

9. Гринєвецький С. Парадокси місцевого самоврядування / Дзеркало тижня № 38 (617) 7 жовтня 2006. – с. 4.

10. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні: підручник / авт. упоряд.: О.В. Батанов, Н.М. Батанова, В.М. Вакуленко та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К.: НАДУ, 2010. – 368 с.

11. Кампо В.М. Мирові судді та громадські мирові судді в Україні: проблеми та перспективи впровадження. – К.: [Ін-т громадян. Сусп.-ва: ТОВ „ІКЦ Леста“], 2007. – 40 с.

12. Комаров В.В. Окреме провадження : монографія / В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 312 с.

13. Михальська Н.В. Становлення та розвиток категорій «підсудність» та «підвідомчість» у цивільному процесуальному праві // Часопис Академії адвокатури України. – №18 (1). – 2013. – с.1-7.

14. Мірошниченко А.М. Земельне право України: Підручник. – 3-тє видання, допов.і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 403 с.

15. Павликов С.Г. Системы судов субъектов федеративного государства. – М.: Юркомпани, 2012. – 365 с.

16. Прилуцький С. В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.10 / Прилуцький Сергій Валентинович. – К., 2013. – 448 с.

17. Середа О.В. Критерії добору суддівського корпусу в Російській імперії: ідеали та реалії (до 150-річчя судової реформи 1864 р.) / О. В. Середа // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. - 2014. - Вип.24. - с.138-146.

©Автеньєва О.І.

18. Телегина В.А. Тенденции развития мировой юстиции в России: вопросы теории и практики // Ленинградский юридический журнал. - № 4 (38). – 2014. – с.249-258.

19. Тертишник В. М. Суд присяжних і мирові судді: історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми / В. М. Тертишник // Весы Фемиды. – 2000. – № 3 (15). – С. 84–90.

20. Цибуляк-Кустевич А.С. Мирова юстиція [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Цибуляк-Кустевич Анна Степанівна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2016. – 275 с.

21. Чепурнова Н. Как сформировать корпус мировых судей? / Н. Чепурнова // Российская юстиция. – 1999. – № 4. – С. 2–6.

22. Шаркова И. Г. Мировая юстиция в России: уголовно-процессуальный и судоустройственный аспекты : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» и 12.00.11 «Судебная власть; прокурорский надзор; организация правоохранительной деятельности; адвокатура» / И. Г. Шаркова. – М. : РБД, 2005. – 197 с.

23. Шеменева О. Н. Рассмотрение гражданских дел мировыми судьями: проблемы совершенствования процессуальной формы : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс» // О. Н. Шеменева. – Саратов, 2005 – 26 с.

24. Шишкін В. І. Концепція судової реформи (та додаткові матеріали) / Шишкін В. І. – К. : Укр. правнича фундація, 1994. – Вип. 1. – 55 с.

25. Яновська О. Модель мирового суду / О. Яновська, Н. Дика // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 175–179.

26. The Judiciary: The Court System. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/state/democracy/pages/the%20judiciary-%20the%20court%20system.aspx

27. Turkish Judicial System Bodies, Duties And Officials [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/profiles/Turkish_judicial_system_en.pdf

28. Максимов В.В. Мировая юстиция: проблемы и перспективы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lawmix.ru/comm/5768

29. Справи наказного провадження можуть передати нотаріусам // Закон і Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/123014-spravi_nakaznogo_provadzhennya_mozhut_peredati_notariusam.html

30. Хавронюк М. І. Чи потрібні Україні мирові суди? / М. І. Хавронюк, С. Ф. Мироненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

©Автеньєва О.І.

http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/605949bf98dad31fc22575c8004fd3fe?OpenDocument

Створення мировых судів в Україні є однією з ідеї реформування сучасної системи судоустрою в Україні. Втім, ця ідея залишається нереалізованою і спрогнозувати, чи буде її втілено важко. В статті розглядаються різноманітні моделі та підходи до мирової юстиції, які можуть бути запроваджені в Україні, а також проблеми їх реалізації в сучасних умовах.

Ключові слова: *мирові суди, мирові судді, мирова юстиція, підсудність, судова система.*

Создание мировых судов в Украине является одной из идеи реформирования современной системы судоустройства в Украине. Впрочем, эта идея остается нереализованной и спрогнозировать, будет она воплощена трудно. В статье рассматриваются различные модели и подходы к мировому юстиции, которые могут быть введены в Украине, а также проблемы их реализации в современных условиях.

Ключевые слова*: мировые суды, мировые судьи, мировая юстиция, подсудимость, судебная система.*

The creation of peace courts in Ukraine is one of the ideas for reforming the modern system of judicial system in Ukraine. However, this idea remains unfulfilled and predict whether it will be implemented hard. The article deals with various models and approaches to the world justice that can be implemented in Ukraine, as well as the problems of their implementation in modern conditions.

Key words*: peace courts, peace judges, world justice, jurisdiction, judicial system.*

©Автеньєва О.І.